

Turizm Rehberliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Meslek Seçimleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma

MERAL BÜYÜKKURU ^a & ZEYNEP ÇOKAL ^b

Geliş Tarihi: 23.05.2018 | Kabul Tarihi: 14.06.2018

Öz: Bu araştırmanın amacı turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin duygusal zekâları ile meslek seçimi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir. Bu amaçla öğrencilere Goleman'ın geliştirmiş olduğu duygusal zekâ ölçeği ile Sarıkaya ve Khorshid tarafından hazırlanan meslek seçimi ölçeği uygulanmıştır. Duygusal zeka ve meslek seçimi arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla korelasyon ve regresyon analizi yapılmıştır. Ayrıca elde edilen veriler, frekans analizi, güvenilirlik analizi, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinin analizi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak değerlendirilmiştir. Duygusal zekâ ile meslek seçimi arasındaki ilişkinin önemi değerlendirildiğinde bu çalışmanın turist rehberliği mesleğini seçmek isteyen ve turist rehberliği eğitimi alan bireyler açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, turist rehberliği, duygusal zekâ, meslek seçimi, ölçek.

^a NHBVÜ Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümü
mbuyukkuru@nevsehir.edu.tr

^b NHBVÜ Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümü

A Research on the Relation between Emotional Intelligence and Career Choice of the Students Training Professional Tour Guide

Abstract: The purpose of this study is to determine the relationship between career choice and emotional intelligence of the tourism guiding students. For this purpose, the emotional intelligence scale prepared by Goleman and the career choice measure developed by Sarıkaya and Khorshid were applied to students. To reveal the relationship between emotional intelligence and career choice, correlation and regression analysis were made. Also, the data collected from surveys were evaluated using frequency statistics, reliability statistics, descriptive statistics (means and standard deviations) and one-way analysis of variance (ANOVA). When evaluating the importance of the relationship between emotional intelligence and occupational choice, this research is thought to be useful for people who want to choose tourist guiding as a profession and who are trained in a professional tourist guide.

Keywords: Tourism, tourist guide, emotional intelligence, career choice, measure.

© Büyükkuru, Meral & Çokal, Zeynep. "Turizm Rehberliği Eğiti Alan Öğrencilerin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Meslek Seçimleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma." *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 15 (2018), 443-474.

Giriş

Duygu, önemli kararlar alırken kaçınılan bir olgu olarak görülmesine rağmen, araştırma bulguları (Bechara, Damasio, Damasio ve Lee, 1999; Bechara, Damasio, Tranel ve Damasio, 1997; Le Doux, 1996) ve duygusal zekâ teorileri (Bar-On, 2000; Goleman, 1995, 1998; Mayer ve Salovey, 1997) duyguların, karar vermeyi de içeren bilişsel sistemle bağlantılı olduğunu ve hatta daha iyi kararlar alınmasını sağladığını göstermektedir.

Son dönemde duygusal zekâ ile meslek seçimi arasındaki ilişkiye yönelik artan çalışmalar, duyguları anlama ve yönetme ile mesleğe karar verme arasında bir bağlantı olabileceği sonucunu ortaya koymaktadır. Meslek seçiminin karmaşık ve çok boyutlu olma özelliği bulunmaktadır. Bu yüzden bireylerin meslek seçimlerinde izleyecekleri yolu belirleyebilmelerinde bireysel özellikleri ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, duygusal zekâ meslek seçiminde önemli bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır.

Meslek seçimi alınan tek bir karardan ibaret değil, kararlar serisinin son noktasıdır. Bu kararlar içerisinde hangi değerlerin önemli olduğu, kişinin hangi iş ve faaliyetleri değerli bulunduğu, gelinmek istenen seviye, hangi bilgilerin elde edilmesi gerektiği ve bu bilgilere nasıl ulaşılabileceği bulunmaktadır. Tümü, açık ve kapalı 'duygular' tarafından etkilenen karar sürecinde yer almaktadır. Meslek seçiminde karşılaşılan duygular, düşünölen mesleklerin sayısını, riskli görölen mesleklere karşı hoşgörö ile yaklaşmayı, seçim sürecinde araştırmanın nasıl ve ne kadar yapılacağını belirlemeyi etkileyebilmektedir (Emmerling ve Cherniss, 2003). Bu etkilerinin dışında, bireyin seçtiği meslekteki memnuniyetsizliği, bireyi farklı meslekler aramaya teşvik etmektedir. Seçilen meslekteki pişmanlık, kişiyi kariyer planlamasına ve kendine daha uygun mesleği bulmasına yönlendirmektedir. Meslek seçiminde istikrarsızlık olduğunda ve sonucunda bir değişim sürecine girildiğinde, bu hızlı değişime duyguları uyarlayabilmek önemli bir yetenek olarak görölmektedir.

Bu çalışmada turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin meslek seçimine etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda öncelikle duygusal zekâ ve meslek seçimi konularının kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Çalışmanın uygulama kısmında, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerden toplanan veriler analiz edilmiştir. Sonrasında analiz sonuçları değerlendirilerek önerilerde bulunulmuştur.

1. Literatür Taraması

Bu kısımda duygusal zekâ ve meslek seçimi kavramsal olarak ele alınmış, aralarındaki ilişki incelenmiştir. Yerli ve yabancı literatür taranarak duygusal zeka ve meslek seçimi kavramları açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1. Meslek Seçimi

Bireyler eğitim alsın ya da almasın hayatlarını devam ettirmek için bir mesleği icra etmek zorundadır. Günümüzde birçok farklı meslek grubu bulunmaktadır. Meslek, kelime anlamı ile belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2016). Meslek, bireylerin hayatını kazanmak için yaptığı kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi, becerilere dayalı etkinlikler bütünü olarak tanımlanabilir (Yanıkke-rem ve ark. 2004, s.61). Meslek kişinin kimliğinin en önemli kaynağı olup, onun çevresinden saygı görmesine, başkaları ile ilişki kurmasına, toplumda bir yer edinmesine ve işe yaradığı duygusunu yaşamasına olanak veren bir etkinlik alanıdır (Kuzgun, 2006, s.50). Günümüzde bireylerin seçmiş olduğu meslekler onların kişilik özelliklerini, sahip olduğu kültürel değerleri ve yaşama bakış açıları gibi daha birçok şeyi yansıtmaktadır.

Meslek seçimi bireyin hayatındaki en önemli kararlardan birisidir. Bireylerin yapmış olduğu meslek seçimi hayatlarının her aşamasını etkilemektedir. Meslek seçimi bireyin tercih ettiği

yani girmek istediği meslekler arasından birinde karar kılması ve buna hazırlanmak için çaba göstermesi şeklinde adlandırılır. Bu durumda meslek seçimi, beğenilen mesleklerden birine hazırlanmaya karar vermiş olmaktır (Kuzgun, 2006, s.50) Özgüven'e göre meslek seçimi; olası meslekler, seçenekler arasından bireyin kendisine uygun ve istenilir olan mesleği belirlemesidir. Bir süreç olarak, meslek seçiminde birey kendisine açık meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip, kendi gereksinimleri açısından istenilir yönleri daha çok olan birine yönelmektir (Özgüven, s.128). Meslek, kazanç elde etmek amacı ile yürütülen faaliyetler bütünü olarak tanımlanmışsa da sadece para kazanma amacı değildir (Kuzgun, 2006, s.51; Tuzcuoğlu, 1994, s.266). Meslek her şeyden önce yetenekleri kullanma, kendini geliştirme ve gerçekleştirme yoludur (Kuzgun, 2006, s.52). Meslek seçimi ise bireyin kendisine açık meslekleri, çeşitli yönleriyle değerlendirip, kendi gereksinimlerini dikkate alarak, istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan bir mesleğe yönelmeye karar vermesidir (Tuzcuoğlu, 1994, s.265). Meslek seçimi 3 aşamadan oluşmaktadır. Bunlar;

Kendini Tanıma: Bir insanın kendine uygun mesleği seçebilmesi için önce kişisel özellikleri ve mesleklerin özellikleri konusunda ayrıntılı bilgi sahibi olması gerekir(Cavidan Telman: , 2010, s.28) Bu konuda özellikle anne-babalara önemli bir görev düşmektedir. Anne-baba gencin kişisel özelliklerini keşfetmesi konusunda yardımcı olmalıdır. Bununla birlikte okullardaki öğretmenler de, özellikle de okul rehber öğretmenlerinin gencin bu dönemde kendine uygun mesleği seçebilmesi için gence bu karar verme sürecinde yardım etmelidir (Çurğatay, 2010, s.39).

Seçenekleri Araştırma: Sağlıklı bir meslek kararı verebilmenin diğer bir koşulu seçenekler konusunda bilgi sahibi olmaktır (Kuzgun, 2006, s.52). Günümüzde meslek çeşitlerinin adının sayılamayacak kadar artması, bununla birlikte yeni yeni mesleklerin ortaya çıkmasıyla, bazı mesleklerin öneminin

azalması ve ortadan kalkması, gencin kendisine uygun mesleği seçmesinde önemli bir problemi ortaya çıkarmıştır. Bu durumda genç kendisine uygun meslek seçerken önündeki seçenekleri iyi bilmesi gerekmektedir. Kendi ilgi ve yeteneğine uygun hangi mesleklerin olduğunu, bununla birlikte günümüzde ve gelecekte hangi mesleklerin önemli olduğunu, hangi mesleklerin önemini yitireceğini bilmesi gerekmektedir. Bunun içinde bu konuyla ilgili görsel basın takip edilmeli, okul rehber öğretmenlerinden ve uzman kişilerden yardım alınmalıdır (Çurğatay, 2010, s.40).

Karar Verme: Karar verme, bir gereksinimi gidereceği düşünülen bir objeye götürecek birden fazla yol olduğu ya da bir gereksinimi gidereceği kesin olan belli bir tek hedef bulunmadığında, yaşanan sıkıntıyı gidermek amacıyla seçeneklerden birine yönelik olarak tanımlanabilir (Çurğatay, 2010, s.41). Meslek seçimi hayattaki en önemli karar noktalarından birisidir. Birey ilgileri, yetenekleri, değerleri konusunda kendini, çalışma alanlarını, çalışma ortamını ve mesleğin gerektirdiği özellikleri bilip buna göre karar vermelidir. Birey kendi özellikleri ile mesleklerin özelliklerini karşılaştırmak ve bu doğrultuda bir karar vermelidir (Cavidan Telman, 2010, s.35).

Meslek seçimi önemli bir karardır. Meslek seçimine bir nevi üniversite bölüm seçimi aşamasında karar verilmektedir. Bireyler lise eğitiminin hemen ardından üniversite seçimi yapmaktadır. Bu seçim de hayatlarının geri kalanında hangi mesleği icra edeceğini belirlemektedir. Ancak temel yeteneklerin, ilgi alanlarının göz ardı edildiği seçimler sonrasında mezun olunan bölümden memnun olmama, başka mesleği seçme gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bununla ilgili yerli ve yabancı literatürde birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Ancak turizm eğitimi alan bireylere yönelik çalışma sayısının az olduğu görülmektedir.

Yabancı literatür incelendiğinde turizm eğitimi alan bireylere yönelik yapılmış çalışmalar şu şekildedir; Richardson (2009, s.382), yüksek öğrenim düzeyinde turizm ve otel işletmeciliği eğitimi alan 379 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştır-

mada, öğrencilerin turizm alanında kariyer yapma konusunda olumsuz tutumlar taşıdıklarını tespit etmiştir. Benzer şekilde, Airey ve Frontistis (1997, s.149), Yunanistan ve İngiltere'deki orta dereceli turizm okullarında öğrenim gören öğrencilerin turizmde kariyer yapmaya ilişkin tutumlarını karşılaştırdıkları diğer bir araştırmada, İngiliz öğrencilerin Yunan öğrencilere göre daha az olumlu tutuma sahip olduklarını belirlemiştir. Jenkins (2001, s.13) tarafından, İngiltere ve Hollanda'da ağırlama işletmeciliği eğitimi alan üniversite öğrencileri üzerinde yapılan diğer bir araştırmada ise, öğrencilerin turizme yönelik tutumlarının, üst sınıflara çıkıldıkça daha da kötüleştiği saptanmıştır.

Türkçe literatür incelendiğinde ise turizm eğitimi alan öğrencilerin meslek seçimini yönelik araştırmalar şu şekildedir; Sarıışık (2007) tarafından yapılan araştırmada turizm sektöründe meslek sahibi olmak amacıyla bu alana ilişkin mesleki öğrenim gören öğrencilerin tercih nedenlerini ve bunların önem dereceleri ortaya konulmuştur. Araştırmada sektörün tercih edilme aşamasında öğrencilerin yarısından fazlasının ailesi ve çevresi tarafından bu sektör hakkında bilgilendirildiği görülmüştür. Ayrıca araştırmaya katılanların büyük oranının ekonomik beklentilerle mesleği tercih ettiği bunu yanı sıra insanlarla sürekli iletişim kurulabilen bir sektör olmasının da meslek seçimlerini etkilediği sonucuna varılmaktadır.

Baltacı ve Üngören'in (2010) yapmış olduğu araştırma üç farklı üniversitedeki ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde turizm eğitimi alan 446 öğrenci üzerinden yürütülmüştür. Araştırmada öğrencilerin okuduğu bölümü tercih etme nedenleri; sınavda almış olduğu puan (%40,1), turizm mesleğini sevmeye (%26,2), turizmin günümüzde geçerli bir meslek olması (%23,3), başka seçeneği olmaması(%14,3), çevre tavsiyesi (%14,3) ve diğer nedenler (%7), olarak belirlenmiştir. Bu bulgular; öğrencilerin yarısından fazlasının, okuduğu bölümü istek dışı, bilinçsiz ve dış faktörlere dayalı tercih ettiğini göstermek-

tedir.

Erdem ve Kayran (2013) tarafından turizm eğitimi alan öğrencilerin meslek seçimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada öğrencilerin meslek seçimini etkileyen en önemli faktörün kariyer beklentisi olduğu bunu, kişisel özellikler faktörünün takip ettiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin meslek seçiminde en az etkili olan faktör ise, aile ve çevre etkisi olarak saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçların birbiri ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Çalışmalarda önem sıralarının yerleri değişik olsa bile meslek seçimini etkileyen faktörler arasında mesleğe yönelik olumlu görüş ve çaresizliğin ön planda olduğu dikkat çekmektedir.

Gezen ve Köroğlu'nun (2014) yapmış oldukları araştırmada turizm eğitimi alan öğrencilerin meslek ve kariyer seçimine etki eden kariyer çapalarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda turizm eğitimi alan öğrenciler için teknik fonksiyonel yetkinlik, hayat tarzı, girişimcilik ve özerklik ve otonomi kariyer çapalarının diğerlerinden daha önemli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu kariyer çapalarının, öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, mesleği seçmede etkili olan durumu ve mezun olduktan sonra mesleği yapma isteğine göre farklılıklar gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Köroğlu (2014) ise yapmış olduğu araştırmada turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin kişilik özelliklerinin meslek seçimine etkisini ele almıştır. Araştırmada yapılan analizler sonucunda meslek seçimi ile kişilik özelliği arasında pozitif zayıf düzeyde bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Meslek seçimi faktörlerinden ise sadece "mesleğin sevilmesi" ile kişilik özelliği arasında pozitif düşük düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kişilik özelliği boyutları ile meslek seçimi arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise; kişilik özelliği boyutlarından sadece "Öz-denetim/Sorumluluk" ile meslek seçimi arasında pozitif zayıf düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu araştırmalar göstermektedir ki bireylerin meslek seçimini etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurların iyi

değerlendirilmesi ve gençlerin meslek seçimi aşamasında iyi yönlendirilmesi gerekmektedir. Bireyin ilgi alanları, kültürel çevresi, kişilik özellikleri vb. birçok unsur meslek seçimini etkilemektedir.

1.2. Duygusal Zekâ ve Meslek Seçimi İlişkisi

Duygusal zekâ kavramını ilk kez gündeme getiren psikologlar Peter Salovey ve John Mayer'dir. Salovey ve Mayer (1990), duygusal zekâyı bireyin kendisine ve başkalarına ait hisleri ve duyguları izleme, bunları ayırt etme, bu bilgiyi düşünce ve eylemlerinde kullanma yetisini içeren, sosyal zekânın alt bir kümesi olarak tanımlamışlardır. Daha sonra bu kavram Goleman tarafından geliştirilmiştir. Goleman (1999) ise duygusal zekâyı kendini motive etme, aksiliklere rağmen yılmama, dürtülerini kontrol ederek isteklerini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, zorlukların öğrenmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkalarının yerine koyabilme ve umut besleme olarak tanımlamaktadır.

Bir kişinin duygusal anlamda zeki sayılabilmesi, iş, özel hayat ve eğitim gibi alanlarda hedeflerine ulaşabilmede duygularını istediği yönde kullanabilmesiyle ilişkilidir (Yeşilyaprak, 2001). Duygusal zekâ, duygularının farkında olup bunu akıllıca kullanarak yaşam kalitesine katkıda bulunup sağlıklı ve verimli bir şekilde profesyonel ilişkiler ağı oluşturmada etkili olmaktadır (Üzel ve Hangül, 2012).

Duygusal zekâ düzeyi ve zaman içerisindeki gelişimi; kalıtım, çevre, sosyal yaşam, anne-baba tutumu, cinsiyet gibi birçok etkene bağlı olabilmektedir. Diğer taraftan duygusal zekâ düzeyi; iletişim ve problem çözme becerisi, stresle baş edebilme, akademik başarı gibi yetenekleri de olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Özdemir ve Dilekmen, 2014).

Duygusal zekâ temelde iki boyut üzerinde vurgulanmaktadır. Bunlar kişisel yetenekler (kişisel farkındalık ve kişisel yönetim) ve sosyal yeteneklerdir (sosyal farkındalık ve ilişki yönetimi). Kişisel farkındalık bünyesinde duygusal farkındalığı

(karar vermede duyguların etkisini anlayabilme), kişisel değerlendirilmeyi (kişisel zayıflıkları ve üstünlükleri bilme ve kabul etme) ve kendine güveni (öz saygı ve yetenekler) içermektedir. Bir diğer önemli boyut ise sosyal ilişkileri yönetebilme, çatışma yönetiminde etkin olabilme, takım çalışmasını yönetebilme gibi önemli yetenekleri içermektedir (Parthasarathy, 2009; 32).

Duygusal zekanın belirleyicileri kişisel yetenekler içerisinde ele alınan özbilinç, kendini yönetme, empati; sosyal yetenekler açısından değerlendirilen empati ve sosyal becerilerdir (Goleman, 1995)

Özbilinç: İçinde bulunduğumuz anda neler hissettiğimizi bilmek ve bu tercihleri karar vermemize yol gösterecek biçimde kullanmak, kendi yetelerimize yönelik gerçekçi bir değerlendirmeye ve sağlam temellere dayanan bir özgüven hissine sahip olmak.

Kendine yönetme: Duygularımızı, elimizdeki işi engellemek yerine kolaylaştıracak şekilde idare etmek, vicdanlı olmak ve hedeflere ulaşmak için zevkin tatminini ertelemek ve duygusal sıkıntıdan kendini kurtarıp toparlanmaktır.

Motivasyon: Bizi hedeflerimize yöneltecek ve yol gösterecek, inisiyatif kullanmamıza ve gelişmek için çaba harcamamıza, yenilgiler ve engellenmişlik hissi karşısında sebat etmemize yardımcı olacak en derindeki tercihlerimizi kullanmaktır.

Empati: İnsanların neler hissettiğini sezme, onların açılardan bakabilmek ve çok farklı insanlarla dostluk geliştirip uyum sağlayabilmektir.

Sosyal Beceriler: İlişkilerde duyguları iyi idare etmek, sosyal durumları ve ilişki ağlarını doğru algılamak, pürüzsüz etkileşim içinde olmak, anlaşmazlıklarda uzlaşma ve çözüm sağlamak, işbirliği ve ekip çalışması için kullanmaktır.

Goleman vd'nin (1995), sonraki dönemde duygusal zekâ ve liderlik ilişkisi üzerine yoğunlaştığı çalışmalarında duygusal zekâ boyutları liderlik açısından işlevsel olarak yeniden tanımlanmıştır. Bu boyutlar, özfarkındalık, özyönetim, sosyal farkın-

dalık ve ilişki yönetimidir (Çakar ve Arbak, 2004, s. 41).

Kidd (1998), bilişselliğe ilave olarak duyguların kariyer seçiminde belirleyici bir faktör olduğunu iddia etmektedir. Caruso ve Wolfe (2001)'a göre ise duygular kariyer gelişimi ve seçiminde büyük rol oynamaktadır. Kariyer oluşumunda duyguların rolü, günlük faaliyetler yönünde belirlenen kariyer oluşumunu savunan eylem teorisi yaklaşımında açıklanabilmektedir (Young vd. 1996).

Yüksek duygusal zekâya sahip kişiler büyük ölçüde duygularının farkındadırlar ve duygusal deneyimlerini düşünce ve eylemleriyle bütünleştirme yeteneğine sahiptirler. Aynı zamanda ilgilerinin ve profesyonel becerilerinin farkındadırlar ve meslek seçimi sürecinde bu ilgi ve becerilerle ilgili etkili iletişim kurabilmektedirler (Emmerling ve Cherniss, 2003). Duygularını iyi anlayabilen ve yönetebilen kişiler seçtikleri kariyerin duygusal sonuçlarını iyi tahmin edebilen kişilerdir, yine bu kişiler hoş gitmeyen sorumluluklar ve görevler gerektiren mesleklerden kaçınmaktadırlar (Emmerling ve Cherniss, 2003).

İtalyan asistanların meslek seçimi ve duygusal zekâları arasındaki ilişkiye yönelik yapılan araştırmada (Di Fabio ve Palazzeschi, 2008a); duygusal zekânın kişisel boyutunun, kariyer seçiminin üç boyutunu açıkladığı ortaya konmuştur. Kişinin kendi duygularının kariyerinin oluşumundaki önemi vurgulanmıştır. Üniversite öğrencileri üzerinde, karar verme stilleri ile duygusal zekâ arasındaki ilişkiye yönelik yapılan araştırmada (Di Fabio ve Palazzeschi, 2008b) ise duygusal zekânın karar verme stillerini etkilediği ortaya konmuştur. Konuyla ilgili yapılan diğer bir araştırma da lise öğrencileri üzerinde karar verme ile duygusal zekâ arasındaki ilişkiye yönelik çalışmadır (Di Fabio ve Blustein, 2010). Sorun çözmede etkili stratejiler uygulamada duyguları kullanabilmenin önemini açıklayan bulgu, duygusal zekânın uyum sağlama boyutu ile dikkatli karar verme stili arasındaki güçlü ilişkidir.

Yapılan literatür taraması sonucunda ise bireylerin duygu-

sal zekaları ile meslek seçimleri arasındaki ilişkinin rehberlik eğitimi alan öğrenciler açısından ele alınmadığı görülmektedir. Özellikle turizm rehberliği gibi turistlerle birebir iletişim halinde olunan mesleklerin seçiminde bireylerin duygusal zekâlarının da önemi oldukça fazladır. Bu çalışma ile turizm rehberliği eğitimi alan bireylerin duygusal zekâları ile meslek seçimi arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. Yöntem

Bu araştırmanın amacı lisans seviyesinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile meslek seçimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Araştırmaya başlamadan önce çeşitli kaynaklarda yer alan duygusal zekâ ve meslek seçimi ile ilgili uygulanmış olan farklı anketler ve araştırma modelleri incelenmiştir. Birincil verilerin elde edilmesi amacıyla en çok başvurulan yöntemlerden biri olan anket tekniği kullanılmıştır. Genel bir tanımla anket; cevaplandırıcının daha önce belirlenmiş bir sırada ve yapıda oluşturulan sorulara karşılık vermesiyle veri elde etme yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Altunışık vd., 2004).

Araştırma verilerinin elde edilesi amacıyla oluşturulan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Anket formunun ilk bölümünde yer alan ilk 6 soru turizm rehberliği öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine ait bilgileri toplamak üzere düzenlenmiştir. Sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesi ile katılımcıların; cinsiyeti, yaşı, sınıfı, seçtiği meslekten memnun olma durumu, mezun olduktan sonra mesleği yapma isteği ve staj yapma durumu ile ilgili bilgilere ulaşmak amaçlanmıştır.

Anket formunun ikinci bölümünde rehberlik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla Sarıkaya ve Khorshid (2009) tarafından kullanılmış ve Köroğlu (2014) tarafından düzenlenmiş olan meslek seçimi ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçek 14 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçekte yer alan ifadeler; "1: Kesinlikle Katılmıyorum", "5: Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde 5'li Likert tipi ölçekle değerlendirilmiştir.

Anket formunun üçüncü bölümünde duygusal zekâyı ölçmek için Goleman (1998) tarafından geliştirilen duygusal zekâ ölçeği kullanılmıştır. Ölçek beş boyut ve otuz sorudan oluşmaktadır. Bu ölçekte yer alan ifadeler de aynı şekilde; "1: Kesinlikle Katılmıyorum", "5: Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde 5'li Likert tipi ölçekle değerlendirilmiştir.

Araştırmanın evrenini Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümünde birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda okuyan öğrencilerin tümü oluşturmaktadır. Öncelikle öğrenci işlerinden kayıtlı olan öğrenci sayısı alınmış, dört sınıfta kayıtlı olan toplam öğrenci sayısının 244 olduğu tespit edilmiştir. Kısa zamanda ve az maliyetli veri toplanmasına ihtiyaç duyulduğu için kolayda örneklem yöntemi tercih edilmiş, ulaşılabilen ve anketi yanıtlamayı kabul eden öğrenciler örnekleme dahil edilmiştir (Altunışık vd., 2004). Araştırma 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde yürütölmüş ve araştırma sonucunda derslere devam eden 205 öğrenciye ulaşılmıştır. 205 öğrenciden toplanan anket formlarının belirli bir kısmı yeterli veri ve anlamlılığa sahip olmadığu için değerlendirme dışı bırakılmıştır. Değerlendirme sonucunda 179 anket formu üzerinden araştırma analizleri gerçeleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma), korelasyon ve regresyon analizi kullanılmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

Likert ölçeği ile ölçölmeye çalışılan duygusal zekâ ve meslek seçimi ölçeklerinin verilerinin normal dağılıma uyup uyumadığu Kolmogorov-Smirnov testi ile analiz edilmiştir. Duygusal zekâ ölçeğinin bu testte anlamlılık değerinin 0.574 olarak ortaya çıkması verilerin normal dağılıma uyumlu olduğunun göstergesidir. İletifim becerileri ölçeğinin yapılan bu testteki anlamlılık değerine bakıldığında 0.326 olduğu belirlenmiş ve bu

anlamda da bu verilerinde normal dağılıma uyumluluk gösterdiği söylenebilmektedir. Bu anlamda çalışmanın devamında yapılacak olan korelasyon ve regresyon analizi sağlıklı sonuçlar verebilecektir.

İç tutarlık (internal consistency) ölçek içindeki ifadelerin homojenliği ile ilgilidir. Tek boyutlu veya çok boyutlu bir ölçekte tek bir boyut, birbiriyle iyi bir korelasyona sahip ifadeler setini barındırmalıdır. Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin duygusal zekâları ile meslek seçimi arasındaki ilişkiyi ölçmek için kullanılan değişkenlerin güvenilirliği, içsel tutarlılık katsayısı olarak bilinen Cronbach Alpha katsayısı ile ölçülmüş ve elde edilen sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir. Meslek seçimini ölçmek amacıyla sorulan 14 soruya ait genel güvenilirlik katsayısı 0.75 olarak bulunmuştur. Duygusal zekâyı ölçmek amacıyla sorulan 30 soruya ait genel güvenilirlik katsayısı ise 0.89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı 0,85 çıkmıştır. Bu değer, rehberlik eğitimi alan öğrencilerin duygusal zekâları ile meslek seçimi arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla kullanılan soruların tutarlı olduğunu göstermektedir (Cronbach, 1990). Son yıllarda en yaygın kullanılan geçerlilik tipi olan yapı geçerliliği, sosyal bilim araştırmalarında kullanılan ölçüm araçlarından elde edilen sonuçlara teorik ve bilimsel açıdan güvenli bir yorum kazandırmayı amaçlamaktadır (Zikmund, 1993).

Tablo 1: Ölçeğe Ait İçtutarlılık Katsayıları

Boyutlar	Cronbach Alfa
Mesleği Sevme	,77
Mesleğin Avantajları	,79
Tavsiye	,66
Çaresizlik	,64
Meslek Seçimi Ölçeğinin Genel Güvenilirliği	,75
Duygusal Farkındalık	,72
Duyguların Yönlendirilmesi	,76

Motivasyon	,78
Empati	,83
Sosyal Beceriler	,71
Duygusal Zekâ Ölçeğinin Genel Güvenilirliği	,89
Genel Güvenilirlik	,85

Rehberlik eğitimi alan bireylerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 2’de yer almaktadır. Tablo 2’ye göre katılımcıların %53,1’inin erkeklerden oluştuğu, %58,7’sinin 21-25 yaş aralığında ve %27,4’ünün üçüncü sınıf olduğu görülmektedir. Ankete katılanların %48’i rehberlik mesleğini seçmekten memnun, %25,7’si ise bu kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %52,5’i eğitimini tamamladıktan sonra rehberlik mesleğini yapmayı düşündüğünü ifade ederken, %36,3’ünün düşünmediği görülmektedir. 179 öğrencinin %58,1’inin henüz staj yapmadığı elde edilen bulgular arasındadır.

Tablo 2: Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Gruplar	Frekans	Yüzde %
Cinsiyet	Kadın	84	46,9
	Erkek	95	53,1
	Toplam	179	100,0
Yaş	16-20	56	31,3
	21-25	105	58,7
	26-30	13	7,3
	31-35	3	1,7
	35 ve üstü	2	1,1
	Toplam	179	100,0
Sınıf	1.sınıf	43	24,0
	2.sınıf	40	22,3
	3.sınıf	49	27,4
	4.sınıf	47	26,3

	Toplam	179	100,0
Seçilen Meslekten Memnuniyet	Çok memnunum	25	14,0
	Memnunum	86	48,0
	Kararsızım	46	25,7
	Memnun değilim	15	8,4
	Hiç memnun değilim	7	3,9
	Toplam	179	100,0
Mezun Olduktan Sonra Mesleği Yapmayı Düşünme	Evet	94	52,5
	Hayır	20	11,2
	Belki	65	36,3
	Toplam	179	100,0
Staj Yapma Durumu	Evet	75	41,9
	Hayır	104	58,1
	Toplam	179	100,0

Tablo 3'te katılımcıların meslek seçimi ve boyutlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmaktadır. Tablo 3 incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip olan meslek seçimi boyutunun 3,71 ortalama ile "mesleği sevme" olduğu görülmektedir. Mesleği sevme boyutunda ise "Kendi istek/ideallerimi gerçekleştirmek için seçtim." ifadesi 4,06 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu saptanmıştır. En yüksek ortalamaya sahip ikinci boyutun ($X = 3,24$) "Çaresizlik" ve bu boyutta da en yüksek ortalamaya sahip maddenin "Bu bölüme puanım yettiği için seçtim." ($X = 3,83$) ifadesi olduğu görülmektedir. "Mesleğin Avantajları" boyutu 2,88 ortalama ile üçüncü sırada yer almaktadır. 4 boyut içerisinde en az ortalama sahip olan ise 1,97 ortalama ile "Başkalarının Önerisi" ile mesleği seçme boyutudur. Öğrencilerin büyük bölümünün Turizm rehberliği mesleğini araştırarak, bilerek ve isteyerek geldiği analiz sonuçlarına bakarak söylenebilir. Aynı zamanda yine öğrencilerin büyük kısmının da mesleği isteyerek ve seve-

rek değil çeşitli koşullardan dolayı mecbur kaldıkları için seçtikleri görülmektedir.

Tablo 3: Meslek Seçimine İlişkin Frekans Değerleri

Faktör	Alt Maddeler	Ortalama	S.S.	Genel Ortalama	Genel S.S.
Mesleği Sevme	İlgi duyduğum bir meslek olduğum için seçtim.	3,7318	1,12960	3,7173	,87376
	Mesleği sevdiğim için seçtim.	3,7095	1,03559		
	Bu mesleğe yeteneğim olduğum için seçtim.	3,6872	1,05063		
	Kişisel özelliklerimle uyumlu olduğum için seçtim.	3,6704	1,00993		
	Kendi istek/ideallerimi gerçekleştirmek için seçtim.	4,0670	3,87965		
Mesleğin Avantajları	Yüksek gelir getiren bir meslek olduğum için seçtim.	3,3687	1,06967	2,8883	,77568
	Eğitimi basit ve kolay olduğum için seçtim.	2,3408	1,09701		
	Toplumda saygın bir meslek olduğum için seçtim.	2,9553	1,13088		
Başkalarının	Bu işi yapan bir	2,0168	1,08863	1,9721	,83828

Önerisi	tanıdığım olduğu için seçtim.				
	Ailem istediği için seçtim.	1,9665	1,12129		
	Arkadaşlarımın önerisi üzerine seçtim.	1,9330	1,04719		
Çaresizlik	Meslek sahibi olmak için seçtim.	2,9385	1,37458	3,2421	,89929
	Bu bölüme puanım yettiği için seçtim.	3,8324	1,10913		
	Yabancı dilimi kullanmak için seçtim.	2,9553	1,41350		

Tablo 4’te katılımcıların duygusal zekâ düzeyleri ve boyutlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmaktadır. Tablo 4 incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip olan duygusal zekâ boyutunun 3,81 ortalama ile “Duygusal Farkındalık” olduğu görülmektedir. “Duygusal Farkındalık” boyutunda ise “Hayatımı nasıl yönlendireceğime karar verirken hem negatif (olumsuz) hem pozitif (olumlu) duygularımı kullanırım” ifadesi 4,08 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu saptanmıştır. En yüksek ortalamaya sahip ikinci duygusal zekâ boyutu ($X = 3,80$) “Empati” ve bu faktörde de en yüksek ortalamaya sahip madde “Başkalarının sorunlarını etkin olarak dinleyebilirim” ($X = 4,03$) ifadesi olduğu görülmektedir. “Motivasyon” boyutu 3,67 ortalama ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bu boyutta “Soğukkanlılık, uyarılmışlık ve odaklanmışlık kuşağına kolaylıkla girebilirim” ($X = 3,85$) ifadesi olduğu görülmektedir. Sosyal beceriler boyutu 3,67 ortalama ile dördüncü sırada yer alırken “Duyguların Yönlendirilmesi” boyutu 3,54 ortalama ile son sırada yer almaktadır.

Tablo 4: Duygusal Zekâ Düzeylerine İlişkin Frekans Değerleri

Faktörler	Alt Maddeler	Ortalama	S.S.	Genel Ortalama	Genel S.S.
Duygusal Farkındalık	Gerçek duygularının farkında olan insanlar, yaşamlarını daha iyi yönlendirebilirler	3,9777	1,01647	3,8147	,6588
	Negatif duygular yaşantımda neyi değiştirmem gerektiğini anlamam da yardımcı olur	3,8045	,98914		
	Her an duygularımı yönlendirebilme yeteneğim var	3,4469	1,0446		
	Uygun zamanda olumsuz (negatif) duygularıyla yüzleşir, gözden geçiririm	3,7095	,93284		
	Gerçek duygularımı bilmek kendimi iyi hissetmem de büyük önem taşır	3,8603	1,0692		
	Hayatımı nasıl yönlendireceği-	4,0894	1,0182		

	me karar verirken hem negatif(olumsuz) hem pozitif(olumlu) duygularımı kullanırım				
Duyguların Yönlendirilmesi	Baskı altında sakin olurum	2,9441	1,3099	3,5410	1,0024
	Bir şey beni alt üst etse de kolaylıkla duygularımı kontrol edebilirim	3,9218	1,0081		
	Negatif duygulardan kolaylıkla kurtulabilirim	3,5419	1,0505		
	Olumsuz duygularımın esiri olmam	3,7821	1,0073		
	Beni tedirgin eden bir olaydan sonra kendimi sakinleştirebilirim	3,5810	1,0482		
	Hissettiklerimden kendim sorumluyum	3,4749	1,0826		
	Motivasyon	Verimli olmam gereken bir olaya çağrıldığımda, olumsuz duygularını hemen bir kenara bırakırım	3,4134		

	Engeller karşısında kendimi yeniden ve yeniden motive edebilirim	3,6927	1,0708	3,6713	,7151
	Yaşamın zorluklarını aşmada yaratıcı olmaya çalışırım	3,7207	1,0653		
	Soğukkanlılık, uyarılmışlık ve odaklanmışlık kuşağına kolaylıkla girebilirim	3,8547	,9368		
	Rekabet ortamında sakinleşir, yaşamın gerektirdiği yöne yönelirim	3,6648	1,0702		
	Rekabet ortamında, eğlenme, hoşlanma, dövüş ruhu, mizah gibi geniş bir pozitif duygu yelpazesine sahip olurum	3,6816	,9739		
Empati	Başkalarının sorunlarını etkin olarak dinleyebilirim	4,0335	,9766		
	Başkalarının duygusal ihtiyaç-	3,8939	,9510		

	larına karşı duyarlı ve hassasım				
	Başkalarının duygularını kuvvetle hissedebilirim	3,8045	,9777	3,8091	,7466
	Yüz ifadelerinden insanların duygularını anlamakta başarılıyım	3,8939	1,0573		
	Başkalarının gereksinimlerinin bir işareti olarak küçük sosyal işaretleri hemen fark ederim	3,5698	,9595		
	Doğrudan ifade etmeseler de başkalarının duygularını çok iyi anlarım	3,6592	1,0918		
Sosyal Beceriler	Diğer insanlar üzerinde sakinleştirici bir etki yaratırım	3,8045	1,0281		
	Başka insanların ruh haline, motivasyonuna ve isteklerine uygun davranırım	3,7486	1,0213		
	İnsanlar beni,	3,3631	1,1252		

başkalarının duygularını etkileyen bir takım kaptanı gibi görür			3,6425	,6718
Başkalarının ruh halini çoğunlukla düzeltebilirim	3,6145	,9841		
İlişkiler için öneri alınabilecek uygun kişiyim	3,5978	1,1193		
Kişisel hedeflerine ulaşmaları için kendi motivasyonlarını artırmada kişilere yardım edebilirim	3,7263	,9875		

Duygusal zeka boyutları ile meslek seçimi boyutları arasındaki karşılıklı ilişkileri değerlendirmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Pearson korelasyon matrisinde Duygusal zeka boyutları ile meslek seçimi boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde; (0,01 düzeyinde); “mesleğin sevilmesi” ile “Duygusal Farkındalık” arasında ($r=0,365$; $p=0,000<.01$), “mesleğin sevilmesi” ile “Duyguların Yönlendirilmesi” arasında ($r=0,317$; $p=0,000<.01$), “mesleğin sevilmesi” ile “Motivasyon” arasında ($r=0,400$; $p=0,000<.01$), “mesleğin sevilmesi” ile “Empati” arasında ($r=0,370$; $p=0,000<.01$), ve “mesleğin sevilmesi” ile “Sosyal Beceriler” arasında ($r=0,310$; $p=0,000<.01$) pozitif orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yine “Mesleği Tavsiye Edilmesi” ile “Duygusal Farkındalık” arasında ($r=-0,300$; $p=0,000<.01$), “Mesleği Tavsiye Edilmesi” ile “Duyguların Yönlendirilmesi” arasında ($r=-0,210$; $p=0,000<.01$), “Mesleği Tavsiye

Edilmesi" ile "Motivasyon" arasında ($r=-0,230$; $p=0,000<.01$) ve "Mesleği Tavsiye Edilmesi" ile "Empati" arasında ($r=-0,246$; $p=0,000<.01$) negatif yönlü zayıf bir ilişki vardır.

Bu bulgularla birlikte diğer boyutlar arası ilişkiler incelendiğinde; "Duygusal Farkındalık" ile "Çaresizlik arasında ($r=0,187$; $p=0,012<.05$), "Motivasyon" ile "Çaresizlik arasında ($r=0,179$; $p=0,016<.05$), "Empati" ile "Çaresizlik arasında ($r=0,172$; $p=0,021<.05$) ve "Sosyal Beceriler" ile "Çaresizlik arasında ($r=0,154$; $p=0,040<.05$), pozitif zayıf düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte "Mesleği Tavsiye Edilmesi" ile "Sosyal Beceriler" arasında ($r=-0,162$; $p=0,030<.05$), negatif zayıf bir ilişki saptanmıştır.

Tablo 5: Boyutlar Arası İlişki

		Mesleği Sevme	Mesleğin Avantajları	Tavsiye Edilmesi	Çaresizlik
Duygusal Farkındalık	r	,365**	-,006	-,300**	,187*
	Sig.(2-tailed)	,000	,937	,000	,012
Duyguların Yönlendirilmesi	r	,317**	,136	-,201**	,068
	Sig. (2-tailed)	,000	,069	,007	,367
Motivasyon	r	,400**	,128	-,230**	,179*
	Sig. (2-tailed)	,000	,089	,002	,016
Empati	r	,370**	,035	-,246**	,172*
	Sig. (2-tailed)	,000	,645	,001	,021
Sosyal Beceriler	r	,310**	,023	-,162*	,154*

	Sig. (2-tailed)	,000	,761	,030	,040
--	-----------------	------	------	------	------

Duygusal zeka ile Meslek Seçimi arasındaki ilişki Pearson korelasyon katsayısı ile incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'da görüldüğü gibi duygusal zekâ ile meslek seçimi arasındaki ilişkiler incelendiğinde, meslek seçimi ile duygusal zekâları arasında (*Korelasyon 0.01 düzeyinde çift taraflı öneme sahiptir*) ($r=0,314$; $p=0,000<.0,01$) pozitif orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Değişkenler arasında ilişkinin düzeyi, korelasyon katsayısının 0-0,29 arasında olması durumunda zayıf veya düşük, 0,30-0,64 arasında olması durumunda orta, 0,65-0,84 arasında olması durumunda kuvvetli/yüksek ve 0,85-1 arasında olması durumunda ise çok kuvvetli/çok yüksek şeklinde yorumlanabilir (Ural ve Kılıç, 2013, s.244)

Tablo 6: Duygusal zekâ ile meslek seçimi arasındaki ilişki

	r	Sig. 2-tailed
Duygusal Zekâ ve Meslek Seçimi İlişkisi	,314**	,000

Duygusal zekâ düzeylerinin meslek seçimi üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Duygusal Zekâ Düzeylerinin Meslek Seçimine Etkisine Yönelik Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	β	t	Sig.	VIF
Duygusal Zekâ	,314	4,406	,000	
Duygusal Farkındalık	,238	3,267	,001	3,003
Duyguların Yönlendirilmesi	,234	3,209	,002	1,621
Motivasyon	,322	4,521	,000	2,856
Empati	,266	3,665	,000	3,146

Sosyal Beceriler	,237	3,253	,001	2,672
F	19,415			
R	,314			
R ²	,099			

Bağımlı Değişken: Meslek Seçimi

Yapılan regresyon analizi sonucunda, VIF değerlerine bakıldığında çoklu bağlantı sorununun olmadığı görülmektedir. Kurulan regresyon modeli %95 güven düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur. Duygusal zekâ düzeylerinin meslek seçimini açıklama kabiliyetine olan katkısı anlamlıdır. Duygusal zekâ düzeyi meslek seçiminin %9'unu açıklamaktadır ($R^2=,099$). Bu anlamda öğrencilerin duygusal zekâsının düzeyi meslek seçimlerinde diğer faktörler de düşünüldüğünde oldukça etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 7'de regresyon analizi sonucu, bağımsız değişken olan duygusal zekanın boyutları olan duygusal farkındalık ($\beta=,238$; $p<0,05$), duyguların yönlendirilmesi ($\beta=,234$; $p<0,05$), motivasyon ($\beta=,322$; $p<0,05$), empati ($\beta=,266$; $p<0,05$) ve sosyal becerilerin ($\beta=,237$; $p<0,05$) meslek seçimini etkilediği görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Profesyonel turist rehberi turist ile birebir iletişim halinde olan, tur süresince ona yol gösteren ve hizmet eden kişidir. Turist rehberi turist ile destinasyon arasındaki temel aracı konumundadır. Rehberler günümüzde destinasyon imajı oluşumunda, ülke imajının yansıtılmasında ve turistin ülkeye karşı fikirlerinin oluşmasında büyük öneme sahip turizm elemanlarıdır. İyi bir turist rehberi etkin bir iletişim becerisine sahip olmalıdır. Bunun yanı sıra turist rehberleri kendine güvenen, istekli, sorumluluk sahibi, iş ahlakı olan ve adil olan bireyler olmalıdırlar. Bu özellikler duygusal zekânın bir parçasıdır. Duygusal zekâ kendini motive etme, aksiliklere rağmen yılmama, dürtülerini kontrol ederek isteklerini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, zorlukların öğrenmeyi engellemesine

izin vermeme, kendini başkalarının yerine koyabilme ve umut besleme gibi özellikleri içermektedir (Goleman, 1995). Bütün bunlar turist rehberinin sahip olması beklenen niteliklerdir.

Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile meslek seçimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanan bu araştırmada bazı önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır. Araştırmanın temel amacına cevap verecek olan problemin çözümüne ilişkin yapılan analiz sonucunda duygusal zekâ ile meslek seçimi arasında pozitif orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ankete katılanların çoğunluğunu erkek öğrenciler ile 21-25 yaş grubu arasında bulunan öğrenciler oluşturmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların devam etmekte oldukları sınıflara göre dağılımlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir. Katılımcıların çoğunluğunun seçtikleri meslekten memnun oldukları ve mezun olduktan sonra rehberlik mesleğini kısmen yapmak istedikleri görülmektedir.

Zhang ve Chow (2004), rehberlerin çevreye ve insanlara duyarlı olması ve sorunlara etkili çözümler bulması gerektiğinden; Gündüz (2002) rehberlerin yeniliğe açık ve yaratıcı olması gerektiğinden; Dahles (2002) ise rehberlerin hemen hemen her konuda geniş bir bilgiye sahip olması ve ilgi alanlarının oldukça geniş olması gerektiğini belirtmektedir. Bu özelliklerde duygusal zekâ düzeylerinin yüksek olmasını gerekli kılmaktadır.

Yapılan bu çalışmada turist rehberliği eğitimi alan bireylerin duygusal zekâları ile meslek seçimi arasında bir ilişki olduğu ve boyutlar arası pozitif ve negatif yönlü ilişkilerin olduğu istatistiksel açıdan ortaya konulmuştur. Turist rehberliği eğitimi alan bireylerin duygusal farkındalıkları, motivasyonları, empati duyguları arttıkça mesleği severek seçme oranlarının da arttığı görülmektedir. Mesleğin avantajları ile duygusal zekâ boyutlarının hiçbir anlamlı ilişkisinin olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bunların yanı sıra duygusal farkındalık, duyguların yönlendirilmesi, motivasyon, empati ve sosyal becerileri arttıkça düşük

bir oranla da olsa tavsiye üzerine meslek seçimlerinin azaldığı görülmektedir. Turizm rehberliği eğitimini seçen bireylerin duygusal zekâ düzeylerinin meslek seçimi ile ilgili olduğu, mesleği kendi seçimlerine göre belirledikleri sonucuna varılmaktadır. Profesyonel turist rehberliği mesleği bireylerin belirli niteliklere sahip olması gereken ardından turistlere hizmet verebileceği bir meslek özelliğine sahiptir. Nitelikli rehberler de kendinin farkında olan, gelişime açık, empati yeteneğine sahip ve çözüm odaklı bireylerdir. Bu nedenle bu mesleği yapacak olan kişilerin duygusal zekâ düzeylerinin yüksek olması mesleğin kaliteli icra edilmesi açısından önem göstermektedir.

Bireylerin mesleğe kararında birçok faktör bulunmaktadır. Correll (2001) yapmış olduğu çalışmada meslek seçiminde daha çok kültürel değerlerin etkisinin olduğu tespit etmiştir. Öğrencilerin mesleğe yönelik olumlu görüşler beslemesi ve mesleğin sevilmesi, meslekle ilgili olumlu görüşlerin olması, çeşitli nedenlerle çaresizlik yaşanması, üniversite sınavından almış oldukları puan, dersaneler ve kariyer beklentileri gibi bir çok faktör meslek seçimini etkilemektedir (Alparslan ve Kılıçgil, 2005; Sarıkaya ve Khorshid, 2009; Baltacı ve Üngören, 2010; Erdinç ve Kahraman, 2012; Tunç vd., 2010; Erdem ve Kayran, 2013). Ayrıca bu faktörlerin yanı sıra kişilik özellikleri, içinde yaşadığı toplum, ilgi alanları ve eğitim seviyesi vb. de bireylerin meslek seçimini etkilemektedir. Yapılan bu çalışma ile duygusal zekânın bu faktörler arasında %9'luk bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Duygusal zekanın alt boyutları ele alındığında motivasyon boyutunun diğer boyutlara göre, meslek seçimini daha fazla etkilediği elde edilen bulgular arasındadır. Bu boyutun öneminden yola çıkarak turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin, turizm rehberliği mesleğini icra etmeye yönelik motivasyonlarının yüksek düzeyde tutulması gerekmektedir. Gerek eğitim veren kurumların gerekse meslek örgütlerinin öğrencileri mesleğe özendirmeye yönelik faaliyetlerde bulunması gerekmektedir. Özellikle turizm rehberliği eğitimi alan öğrencileri stajyer olarak kabul eden işletmelerin, öğrencileri sahada

aktif olarak çalıştırmasının kaliteli rehberleri sektöre kazandırmak açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu bulgular ele alındığında Turizm Rehberliği eğitimi veren kurumlara önemli görevler düşmektedir. Rehberlik bölümlerinde davranış bilimlerine yönelik dersler olmalıdır. Rehberlik eğitim programlarında bireylerin gelişimini destekleyen mesleğin önemini bireylere anlatan derslere yer verilmelidir. Profesyonel turist rehberliği yapan kişiler de kendilerini geliştirmek adına eğitim faaliyetlerine devam etmelidir. Profesyonel turist rehberleri ülkelerinin kültür elçisi konumundadır ve ülkeleri ile turist arasında en önemli bağlantılardan birisidir. Bu nedenle turist rehberliği eğitimi ülkeler açısından, nitelikli rehber yetiştirmek adına önem arz etmektedir.

Bu çalışma sadece Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm bölümü öğrencilerine yönelik yapılmış olup elde edilen sonuçların genellenebilmesi açısından ileride yapılacak çalışmalarda daha geniş örneklem gruplarında tekrarlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte bundan sonraki çalışmalarda rehberlik mesleğini seçmelerinde etkili olan faktörler, duygusal zekânın rehberlik mesleğine etkileri araştırılabilir.

Kaynaklar

- Airey, D. ve Frontistis, A. (1997). Attitudes to careers in tourism: an anglo greek comparison, *Tourism Management*, 18 (3), May; 149 – 158.
- Baltacı, F. ve Üngören, E. (2010). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin ve geleceğe yönelik bakış açılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma, *11. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı içinde*, Detay Yayıncılık, Ankara: 312-323.
- Bar-On, R. (2000). *Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory (EQ-i)*. In R. Bar-On & J. D. A. Parker (Eds.), *Handbook of emotional intelligence* (pp. 363-388). San Francisco: Jossey-Bass.

- Bechara, A. Damasio, H., Damasio, A. R., & Lee, G. P. (1999). Different contributions of the human amygdala and ventromedial prefrontal cortex to decision-making. *Journal of Neuroscience*, 19, 5473-5481.
- Bechara, A. Damasio, H., Tranel, D., & Damasio, A. R. (1997). Deciding advantageously before knowing the advantageous strategy. *Science*, 275, 1293-1295.
- Çakar, U. ve Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu-zeka ilişkisi ve duygusal zeka, D.E.Ü., *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:6 Sayı:3, 23-48.
- Çurğatay, V. (2010) Üniversite sınavına girecek öğrencilerin meslek seçimini etkileyen sosyo-kültürel faktörler: malatya'daki lise son sınıf öğrencileri uygulaması, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Malatya.
- Emmerling, R. ve Cherniss, C. (2003). Emotional Intelligence and the Career Choice Process. *Journal of Career Assessment*, *Journal of Career Assessment*, 153 (11).
- Erdem, B. ve Kayran, M. F. (2013). Balıkesir üniversitesi turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1):81-106.
- Gezen, T. ve Köroğlu, Ö. (2014). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer seçimine etki eden kariyer çapalarının belirlenmesine yönelik bir araştırma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2): 213-234.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam.
- Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam.
- Goleman, D. (1999). *Duygusal zeka: neden iq'dan daha önemlidir?*. (12.Basım). (Çev. B.S. Yüksel). İstanbul: Varlık.
- Goleman, D. (2011). *İş başında duygusal zeka*, Varlık Yayınları 9. Baskı, İstanbul.

[Http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&gui_d=TDK.GTS.56d6f6bea117c36.12210155](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&gui_d=TDK.GTS.56d6f6bea117c36.12210155)

Jenkins, A. K. (2001). Making a career of it hospitality student's future perspectives: an anglo-dutch study, *International Journal Of Contemporary Hospitality Management*, 13 (1); 13 - 20.

Koroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.19, S.2, S.137-157.

Kuzgun, Y. (2006). *Meslek danışmanlığı kuramlar uygulamalar*, Nobel Yayınları: Ankara.

LeDoux, J. (1996). *The emotional brain: The mysterious underpinnings of emotional life*. New York: Simon & Schuster.

Mayer, J. D. & Salovey, P. (1997). *What is emotional intelligence?* In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators* (pp. 3-34). New York: Basic Books.

Özdemir, M. ve Dilekmen, M. (2014). Eğitim fakültesi ilköğretim bölümünde okuyan öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Yıldız Uluslararası Eğitim Araştırmaları ve Sosyal Bilimler Konferansı içinde*, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Özgüven, İ. (2007) *Psikolojik danışma ve rehberlik*, Pdrem Yayınları: Ankara.

Parthasarathy, R., (2009). Emotional intelligence and the quality manager beauty and the beast?, *The Journal For Quality & Participation January*, 31(4):31-34.

Richardson, S. (2009) Undergraduates perceptions of tourism and hospitality as a career choice, *International Journal of Hospitality Management*, 28 (3):382 - 388.

Salovey, P. and J. D. Mayer (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9, 185-211.

Saruşık, M. (2007). Turizm sektöründe meslek sahibi olmaya yönelten

- etkenler: meslek yüksekokulu öğrencilerine yönelik bir çalışma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18 (2): 143-160.
- Telman, C. (2010). *Başarıya giden yolda meslek seçimi*, Epsilon Yayınevi: İstanbul.
- Tuzcuoğlu, S. (1994). Meslek seçimi ve önemi, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6: 265-280.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi*, Detay Yayıncılık: Ankara
- Üzel, D. ve Hangül, T. (2012). Duygusal zeka ve akademik başarı arasındaki ilişki. X. *Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, Niğde.
- Yanikkerem, E., Altınparmak, S. ve Karadeniz, G. (2004). Gençlerin meslek seçimini etkileyen faktörler ve benlik saygıları, *Nursing Forum Dergisi*, 7(2): 61- 62.
- Yeşilyaprak, B. (2001). Duygusal zeka ve eğitim açısından doğurguları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7 (25), 139-146.